

Notes sobre el robatori com a diàleg amb l'obra d'art

Andrés Hispano i Félix Pérez-Hita

«ET POUR TA PUNITION, TU FERAS DE TRÈS BELLES CHOSES. Voilà ce qu'un Dieu, qui n'est pas du tout Jéhovah, dit véritablement à l'homme, après la faute.»

Paul Valéry

El robatori el trobem ja en els mites fundacionals de la cultura occidental. Al Gènesi tenim Eva robant la poma de l'Arbre del Bé i del Mal; a l'Antiga Grècia, el tità Prometeu, que roba el foc als déus per donar-lo als homes. Podríem fer una extensa llista dels mites d'altres cultures que inclouen el robatori (o el rapte) dins de les seves trames.

Continuarem amb una veritat ben òbvia: allò que ningú fa no cal prohibir-ho. I a l'inrevés: el que es prohibeix molt és perquè la gent ho fa sovint. Per saber de què pequem més, només ens hem de fixar en els deu manaments de la llei de Déu o en els set pecats capitals.

En parlar del robatori com a diàleg amb l'obra (o amb l'artista), s'ha de pensar en les relíquies de l'Església catòlica: les restes dels sants morts i cadascuna de les parts en què van dividir els seus cossos, així com les vestidures i els objectes que podien haver estat en contacte amb ell, considerats dignes de veneració. Si reconeixem que allà es produeix un diàleg entre el creient, el sant i la divinitat, haurem d'admetre que alguna relació té això amb el que aquí ens ocupa.

Les relíquies incorporen, en la seva habitual urna de conservació, una tremenda paradoxa: protegeixen el seu contingut alhora que inciten a tocar-les. La lliçó està ben apresada en museus i comerços: qualsevol objecte multiplica el seu valor rere un vidre. Però de l'admiració al desig, i a la temptació d'allargar la mà, hi ha un pas, i menys encara si urnes, pedestals i oripells s'encarreguen d'estressar una necessitat de possessió que potser no existia un minut abans.

Com succeeix amb el fetixisme i els amulets d'altres supersticions, tenir una relíquia significava posseir una protecció especial, la qual cosa va portar al desig i al comerç d'aquestes a qualsevol preu. El culte a les relíquies ha estat sempre un fenomen de gran importància social, econòmica i cultural i, per tant, han estat objecte de robatoris i falsificacions, igual que succeeix amb les obres d'art després de la conquesta de la seva autonomia.

El primer que ens ensenyen els museus és a admirar. Només així s'explica que persones sense cap mena d'educació reconeguin com a bella i valuosa una escultura grega destrossada. És el pedestal, les escales que hi porten i l'edifici sencer com a marc, però també l'escenografia de l'acumulació i la diversitat, el que ens fa reconèixer el seu valor. Perquè el museu, el vuitcentista, ens ha estat presentat com un dipòsit, la nostra cova del tresor amb un botí d'objectes desplaçats, reunits, conquerits, robats i desenterrats aquí i allà, en els confins de cada imperi. Poca cosa més són la resta, fins i tot aquells que ja s'han després de la crosta ornamental, els que mostren sobre blanc col·leccions de magnats reunides sempre en circumstàncies poc clares. En l'essencial, l'espectador és tractat d'igual manera: intimidat per l'aire clínic o palatí, assetjat per les càmeres i els vigilants i manat a callar, mirar i no tocar. Fet i fet, retornats a la infància

per una estona. Com no hem de pintar un bigoti a la Gioconda, arrencar a córrer pel Louvre o robar un grapat de pipes de porcellana?

Pensem també en la cleptomania, que, segons els manuals, és un trastorn del control dels impulsos que arrossega el subjecte al robatori compulsiu. Alguns voldrien tenir a tothom ben fitxat, per no permetre l'entrada als museus a qui, per exemple, portés el carnet de cleptòman. Però robar alguna cosa impulsivament en un museu és un atac que pot sobrevenir-li a qualsevol, en el moment més inesperat, com l'amor o la mort. La falta de professionalitat del lladre (o els seus esporàdics atacs de cleptomania) és el que el fa incòmode, i perillós el fet d'estar en un territori difús, indecís, sense identitat clara ni definida. No podem posar exemples d'això, perquè estem parlant de 'delinqüents' que es van sortir amb la seva, parlem de qui no sabem res perquè han complert bé la seva comesa. Si en coneguéssim algun, parlar-ne aquí seria delatar-lo... i això seria lleig.

Cada època defineix el seu marc de normes eticojurídiques. I en cada moment és la classe dominant la que fa aquesta definició del que ha de ser considerat delicte. Així, també existeix un robatori o segrest del significat de les paraules («Ho anomenen democràcia i no ho és»). Convé recordar aquella vinyeta d'El Roto a El País: «No deixeu que els que us roben decideixin sobre què és robatori.» Perquè aquell que a cada moment històric té el poder de decidir sobre el significat de les paraules té el Poder, a seques.

Aquest robatori per part del poder del que hauria de ser públic ha estat un fet habitual en la història, amb tot tipus d'excuses i mentides sagnants (monarquies, esglésies, partits polítics, esport, economia, etc.). Potser el progrés social podria mesurar-se com la gradual i costosa recuperació per part del poble i els ciutadans d'allò que el poder els havia robat o segrestat.